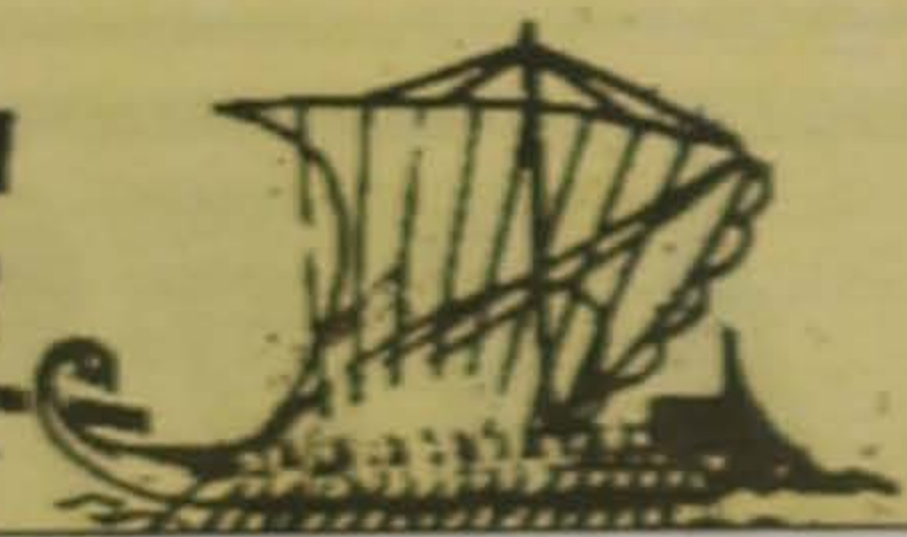

ΑΡΓΟΝΑΥΤΗΣ

ΕΤΟΣ 12ο
ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 121

ΜΗΝΙΑΙΟ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΟΡΓΑΝΟ ΤΗΣ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΛΕΣΧΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ

ΑΕΡΓΠΕΣ 2000
(ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ)

ΣΕ ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΤΗΣ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΛΕΣΧΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ

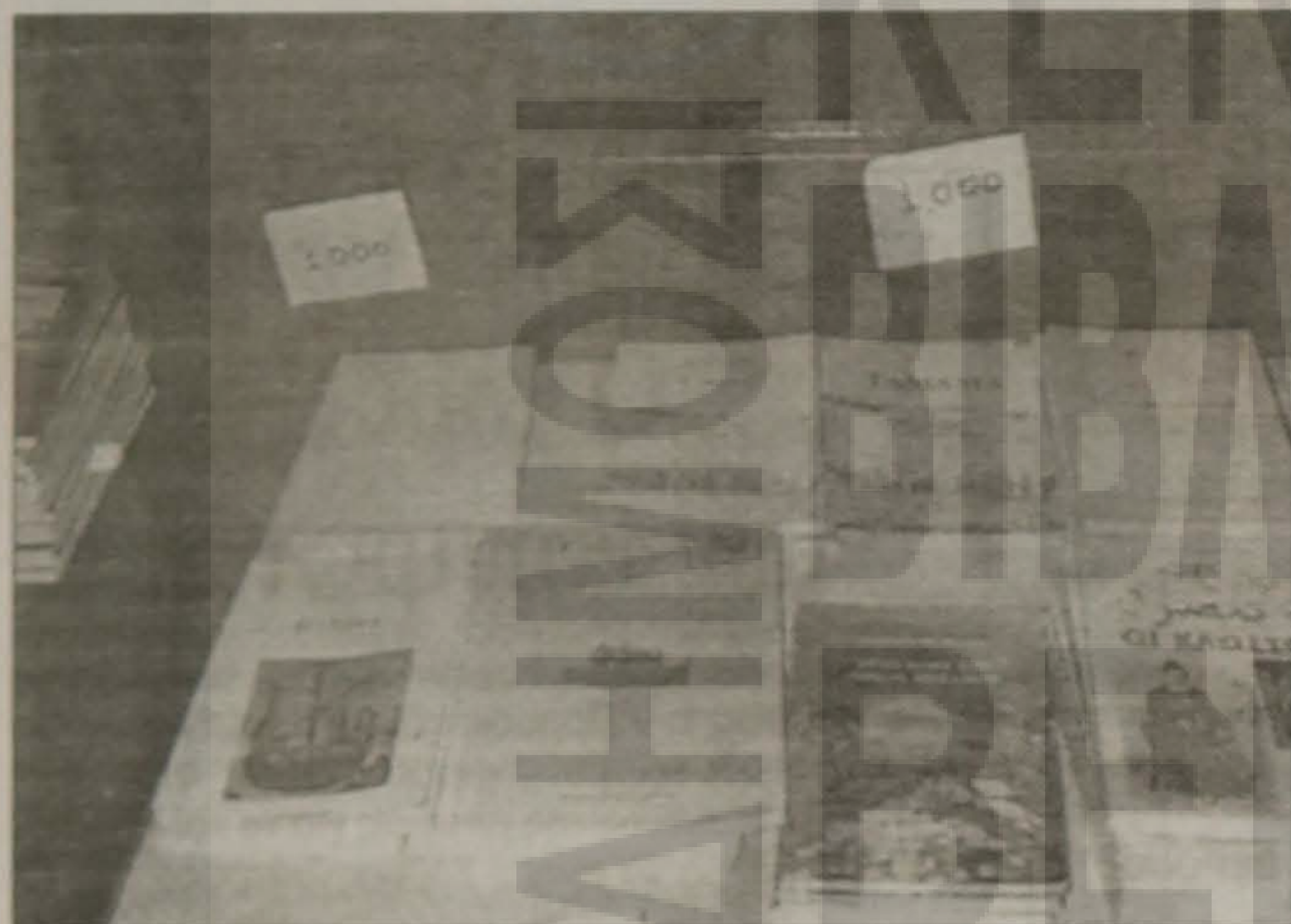
Οι κρυπτοχριστιανοί Έλληνες της Ανατολής

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΤΗΚΑΝ ΧΘΕΣ ΣΤΗ ΣΤΕΓΗ ΑΠΟ ΤΟΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ Γ. ΑΝΔΡΕΑΔΗ

Ο χριστιανικός ελληνισμός του Πόντου, το παλιό παρελθόν του και το αβέβαιο μέλλον του κάτω από το "δαμόκλειο σπάθη" του τουρκικού κράτους, παρουσιάστηκε μέσα από την ομιλία του συγγραφέα κ. Γιώργου Ανδρεάδη και την παρουσίαση τριών νέων βιβλίων που αφορούν τον κρυπτοχριστιανισμό. Τα βιβλία αυτά είναι: "Σουμελά και Τραπεζούς" (Χένρυ Τόζερ), "Κρυπτοχριστιανοί της Τουρκίας" (Ρ. Ντόκινς) και "Τούρκοι κάτοικοι της Μαύρης Θάλασσας" (Μιχαήλ Μήκερ). Την εκδήλωση διοργάνωσε χθες στην Αντωνιάδειο Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών η

εκατοντάδες χρόνια στην Τουρκία, έχει γίνει κατά καιρούς αντικείμενο έρευνας από διάφορους ιστορικούς και έχουν διοργανωθεί ανάλογες διαλέξεις και στο παρελθόν από την Εύξεινο Λέσχη με ομιλητή τον ιστορικό κ. Φωτιάδη.

Ο κ. Ανδρεάδης ο ομιλητής της χθεσινής διάλεξης είναι συγγραφέας είκοσι εξι βιβλίων που αναφέρονται στη ζωή των Ποντίων μέσα από τις μαρτυρίες των ίδιων των κατοίκων όπως το "Ταμάμα", "Τολίσκα" κ.α. Ο ίδιος έγινε πολλές φορές "στόχος" καθώς τα γραπτά του έριξαν φως σε πολλά σκοτεινά σημεία της ιστορίας και αναφέρονται συχνά στο απολυταρχικό καθεστώς της Τουρκίας. Το αποτέλεσμα ήταν ο Γ. Ανδρεάδης να απελαθεί το 1998 από την Τουρκία.

Εύξεινος Λέσχη Βέροιας.

Ο κρυπτοχριστιανισμός που συνεχίζει να υπάρχει

Τόσο τα βιβλία των τριών Αγγλων συγγραφέων που ασχολούνται με τις αλησμόνητες πατρίδες του

Πόντου, όσο και η ομιλία του κ. Ανδρεάδη παρουσίασαν ένα θέμα εθνικής αυτογνωσίας που αγγίζει τις ευαίσθητες χορδές κάθε Έλληνα για ένα αποκομμένο και ξεχασμένο ίσως από το κράτος κομμάτι του Ελληνισμού, το οποίο σύμφωνα με επίσημα στοιχεία που δόθηκαν στη δημοσιότητα πριν μερικά χρόνια, φτάνει τα 5,5 εκατ. ενώ σήμερα ακούγεται ότι ο αριθμός των κρυπτοχριστιανών έχει ξεπεράσει τα 7 εκατ. κατοίκους στην εξ Ανατολών γειτονική μας χώρα.

Χρ.Λ.

Ανοδημοσίευση: "ΛΑΟΣ", 30-11-2000

Η ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ ΤΟΥ "ΑΡΓΟΝΑΥΤΗ"

Του Γιάννη Μελετιόδη

Αγνάντεμα μέσα στο χρόνο

Ο νους του Γεροπόντιου τώρα στη δύση της ζωής του κάθε τόσο τρέχει στα παιδιά του χρόνου, όταν ο ίδιος έτρεχε στις μυριαιμένες λαγκαδιές του χωριού του κι απαλάμβανε ευωδιές και φως κι έπλαθε τα όνειρά του κι άκουγε μυστικά τα χρυσοπτερούγα αγγελούδια να πετούν γύρω του και να του φάλλουν τραγουδία ευτυχισμένης ζωής.

Σε λίγο βλέπει το πατρογονικό του σπίτι, που βρίσκεται στη ρίζα ενός πελώριου βράχου. Η ψυχή του γεμίζει από συγκίνηση. Απείραχτο το σπίτι, όπως τότε, μέσα τις φυλλωσιές των φουντουκιών.

Τα παλιά όνειρα κι οι θύμησες ξυπνούν και φτερουγίζουν σαν πουλιά, που τα ξάφνιασε η απροσδόκητη παρουσία των ανθρώπων και συγκινήθηκαν από την κρυμμένη καίτη τους ανάμεσα στα δασιά βάτα και τους πυκνούς θάμνους.

Στην αυλή του σπιτιού του κυριαρχεί ακόμα η πανύψη-

της τον αποκοίμιζε τα μεσημέρια του καλοκαιριού η καλομάνια του (γιαγιά). Εκεί άκουε το γλυκομούρμουρο από τις αύρες στα φύλλα της και σχημάτισε το πρώτο απλό παιδικό τραγούδι. Λίγο πιο πέρα ο φούρνος και η μάνα του να φουρνίζει το ψωμί. Το μικρό του αδελφάκι την κρατούσε από την άκρη της ποδιάς της. Δίπλα κι ο σκύλος. Περίμενε το ξεφούρνισμα για ένα κομμάτι ψωμί. Η γάτα που μόλις διακρινόταν ψηλά στη στέγη. Κάτι μυρίστηκε κι αυτή.

Ο πατέρας του οδηγούσε το ζευγάρι στον σταύλο. Μόλις έχει επιστρέψει από το χωράφι.

Να και το σχολείο. Άκουει τις χαρούμενες φωνές των παιδιών. Έχουν διάλειμμα. Ο παπαδάσκαλος με την άσπρη γενιάδα του σαν κάτι να τα συμβουλεύει.

λη ιτιά. Στα ευλύγιστα κλαδιά της λικνίστηκε σαν ήταν παιδί.

Στον ίσκιο

Κοντά κι η εκκλησία. Η δόφνη ακουμπισμένη πάνω της. Θυμάται, όταν στη γιορτή των Βαίων έκαβαν τα ολοπράσινα κι ολόδροσα κλαδιά της, για να στολίσουν τον πυλώνα της εκκλησιάς. Ψηλά στο καμπαναριό τα χελιδόνια χτίζουν ακόμα, κατά την παλιά τους συνήθεια τη φωλιά τους. Επιβλητικές οι παλιές εικόνες. Θυμάται με συγκίνηση με πόση παιδική ευλάβεια έκανε το αθώο, παιδικό προσκνήματό του.

Μια βοερή πομπή συνοδεύει τους νεόνυμφους. Μπροστά ο λυράρης και νέοι να χορεύουν. Μ' ένα σχοινί κόβουν το δρόμο τα παιδιά, για να πάρουν το φιλοδώρημά τους. Ανάμεσά τους κι αυτός.

Στην άκρη του χωριού βρίσκεται αμετάβλητο ο νερόμυλος. Με ορμή πέφτει από ψηλά το νερό του ρυακιού. Η πέτρα φέρνει γύρους για να αλέσει το σιτάρι.

Γαλήνια και χαρούμενη όλη η γύρω φύση. Πουλιά, δένδρα, λουλουδία, απαλό αγέρι και κατσαγάλανος ο ουρανός. Ο ήλιος τώρα γέρνει στη δύση, και κρύβεται πίσω από τον ορίζοντα. Σιγά - σιγά αρχίζει να σκοτεινιάζει. Τίποτα πιο δεν βλέπει.

Και σ' όλο αυτό το πλούσιο σκηνικό του αγναντέματος έρχεται τώρα σαν ανταμοιβή το δάκρυ της ευγνωμοσύνης που μοιάζει σαν σταγόνα από αγίασμα.

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

ΑΝΕΚΔΟΤΑ

1. Νύφε μάλαμαν...

Τη Χρύσος η Μαρία ασ' σ' Αφκατωχώρ' πάντα έλεεν "θα εφτά είναι νύφεν άμον εκείνεν σ' σο Στυρίν άλλε κι θα εν".

Νείσα εποίκεν νύφεν Ξενοχωρέσαν, τσίπ προκομέντσαν! Ακομάν' ς σο οπίσα κ' επήγαν και η νύφε εχάλασεν το μάχ', ούλ' τς εκαλάτζεψεν, επεστόμωσεν την πεθεράν ατς και εθεκλεύκουτον με τη χώραν.

Οι χωρέτ' επέραν ατεν κ' εδέβαν, άμαν η Μαρία εχολάσκουτον και έλεεν: "Μώσε, ντ' έπαθαν με τη νύφε μ'; Ξάν άμον τ' εμόν τη νύφεν κ' ευρίεται".

2. Αγαπά με και κρούει με...

Τη Κιπάρ' η Βαρβάρα ασ' ση Κοκοζάντων έντρισεν κ' επέραν τη Τζιμπλέα τον κοτσόν ασ' ση Καρτουλάντων.

Τσεχέλαινα έτον, άμαν έναν Ξαόπον πα γιαβάναινα έτον.

Εποίνεν πολαλίτσες και τον άντραν ατς βαρέα κ' έκουεν.

Αρ' γα τ' από κάθαν ημέραν έτρωεν το ξύλον. Οι γεπονάδες όνταν ερώταναν ατεν ντο τεί κρούει ατέν άντρας, ατς έλεεν:

"Μώσε ντ' ορωπάτεν; Αντρας ιμ ατόσον καιπολλά αγαπά με, κρούει με".

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1. απέντζ = αετός
2. άκλερος = άμοιρος
3. άνοικον = έρημο
4. απέσ = μέσα
5. αποθητή = αγαπητό
6. βουκόλ = βοσκοί
7. γαίμαν = αίμα
8. δίκλωπος = δόλιος
9. έλαμινεν = όργωσε
10. ελλάγεν = άλλαξε
11. η (ε)μψά = μισά
12. εντώκα = χτύπησα
13. επεκει = ύστερα
14. ήνπιαν = ό, τι
15. θεκάρ = θήκη

Γνωμικά παροιμίες - ιδιωματικές φράσεις

Του αείμνηστου Στ. Αθανασάδη

1. Αλαλος κι αμήγαλος και γαλενόν ποτάμι. Για τον ολιγόλογο και ύπουλο.
2. Αλείφκεται απάν στην γην. Ξαπλώνεται καλά.
3. Αλεπόν ευτάει. Για πονηρό υποκριτή.
4. Αλεπόν τρώει κ' η ζεπού ρα πρέσσκεται. Άλλος κάμνει, κι άλλος παιδεύεται.
5. Αλλαγα μετάλλαγα. Για συχνές αλλαγές.
6. Αλλ η δόξα τ' ηλενος και άλλη τη σελήνης. Για πρόσωπα ή πράγματα που δεν συγκρίνονται.
7. Αλληλούϊα σέπασον. Για δουλειά που πρέπει να γίνεται βιαστικά.
8. Αλλ κάμνε σον ήλεν, κι άλλ τρώγνε σην εβόρραν. Για κείνους που ζουν από τους κόπους.
9. Αλλομίαν αν αντρίζω, πους των άλλων. Θα γροικώ και κοιματίζω. Η πείρα είναι ο καλύτερος οδηγός.
10. Αλλομίαν αν λέγω σε λόγον, ας εν και για τ' εσέν. Είσαι απειθής και παύω να σε συμβουλεύω.
11. Άλλο τη Χαρπαντά τα μουλάρια κι φτύρ. Για κείνον που δεν τολμά να επαναλάβει κάτι για το οποίο έχει τιμωρηθεί.
12. Άλλ τερούν και σπάνε, και άλλ 'τρώγνε και σπάνε. Άλλοι υποφέρουν από τη φτώχεια, και άλλοι από τις καταχρήσεις του πλούτου.
13. Αλογάντ εκάτσαν κ' οι γαϊδιράντ έκαμαν. Για ανθρώπους που δεν λογαριάζεις, και όμως ευδοκιμούν καλύτερα.
14. Αμάν μη στράφτς και μη βροντάς. Μη στάξει και μη βρέξει.
15. Αμον αγρούστ απίδ. Για άνθρωπο χονδροειδή.

Παροιμίες

1. Η αυλή - σ όταν διψά το νερόν, ες' μη ξύντς.
 2. Δύο καρπούζια σ' έναν κολτούκ' κ' εχωρούνε.
 3. Η δουλειά γάιδαρος εν' να τσιμπίγης από και πάει εμπροστά.
 4. Ο πετεινόν σην αυλήν - άτ κουγύζ (ανάλογο με το: ο σκύλος σην αυλή του γαυγίζει).
 5. Σο δόμα, δόμα έμαθεν και σο να' κι εδεβγατίσπεν (έμαθε στο να ζητάει και όχι να δίνει).
 6. Στάζ, το δόντ-ν' άτ (επιθυμεί κάτι, που η απόλαυσή του δεν είναι δυνατή - δεν του αξίζει).
 7. Το σημερινόν τη χολή -σ' άφσ σον ποιρνόν και το σημερσόν τη δουλειά σ' μη αφίντς σον ποιρνόν. (τη σημερινή οργή σου άφησε την για το πρωί και τη σημερινή δουλειά μην την αφήνεις για το πρωί).
 8. Τα πανία σην Τάμζαρν κι' απ' αδά πιθαμιάζνε.
- ΣΗΜ. Τάμζαρα - πολίχνη κοντά στη Νεοκαισάρεια από την οποία εισάγονταν βαμβακερά υφάσματα στην Τραπεζούντα. Πιθαμιάζω = μετρώ με την πιθανή.
- Η παροιμία λέγεται γι' αυτούς που διαπραγματεύονται κάτι με πολύ επιπολαιότητα (χωρίς το εμπόρευμα κάνομε υπολογισμό της αξίας του).
- A.K.A.

Άγιος Ιωάννης ο Βαζελών. Το ιστορικό πατριαρχικό μοναστήρι του Βαζελώνα είναι το αρχαιότερο του Πόντου. Ιδρύθηκε το 270 στην άνω περιοχή της Μασσούκας.

Οι θρύλοι και οι παραδόσεις γύρω από τη μονή χάνονται στα βάθη των αιώνων. Κατά την παράδοση την ονομασία "Βαζελών" την πήρε από τους θάμνους της περιοχής, που ονομάζονται ζαβίλια. Από τα ζαβίλια έγινε ζαβιλών και έπειτα Βαζελών.

Στη μονή ασκήτευσαν ο Μέγας Βασίλειος, ο Γρηγόριος ο Ναζιανζηνός και ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος.

Στα χρόνια των Κομνηνών και της τουρκοκρατίας το μοναστήρι γνώρισε μεγάλη ακμή και στάθηκε κέντρο των γραμμάτων και της θρησκευτικής λατρείας της περιοχής.

Διέθετε μεγάλη βιβλιοθήκη, με πολλά συγγράμματα της κλασικής αρχαιότητας, αλλά και των νεότερων χρόνων. Ακόμη η βιβλιοθήκη της, στάθηκε η πνευματική τροφός των Κομνηνών, των Γαβράδων, των Μουρούζηδων, των Υψηλάντων και πολλών άλλων.

Το μοναστήρι στα χρόνια της τουρκοκρατίας αποτέλεσε το καταφύγιο των κυνηγημένων Ποντίων.

Από το πλούσιο θησαυροφυλάκιο του μοναστηριού λίγα κειμήλια γλύτωσαν την καταστροφή. Από αυτά σώθηκε η εικόνα του Ιωάννη του Προδρόμου, που τη μετέφερε στην Ελλάδα ο ηγούμενος της μονής, Διονύσιος Αμαραντίδης, και το Ιερό Ευαγγέλιο. Πολύτιμοι κώδικες της μονής βρίσκονται σήμερα στη βιβλιοθήκη της Αγίας Πετρούπολης.

Σήμερα, το καινούργιο μοναστήρι του Βαζελώνα βρίσκεται στους πρόποδες του Βερμίου, κοντά στο χωριό Αγ. Δημήτριος Κοζάνης. Στο νέο ναό μεταφέρθηκε και τοποθετήθηκε η ιερή εικόνα του Ιωάννη του Προδρόμου μαζί με το παλιό Ευαγγέλιο της μονής. Κάθε χρόνο στις 24 Ιουνίου, που είναι μέρα γιορτής του Αγίου, αναβιώνουν οι ωραίες παραδόσεις του ποντιακού ελληνοισμού.

Φωτ. Του 1983.

ΑΡΓΟΝΑΥΤΗΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΤΗΣ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΛΕΣΧΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ

ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΛΕΣΧΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

Γωνία 16ης Οκτωβρίου - Διός

Τηλ. (0331) 28.356 - Βέροια - ΤΚ 59100

ΕΚΔΟΤΗΣ - ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΜΕΛΕΤΙΔΗΣ

Οικονομολόγος - Συγγραφέας

Θουκυδίδη 2 - Τηλ. (0331) 25.282

Βέροια (ΤΚ 59100)

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ

ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΛΕΣΧΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

Γωνία 16ης Οκτωβρίου - Διός

Τηλ. (0331) 28.356 - Βέροια - ΤΚ 59100

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ

1.000 δρχ.

ΦΩΤΟΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ

ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

ΑΦΟΙ ΠΑΤΣΙΚΑ Ε.Ε.

ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ 10 - ΤΗΛ. (0331) 66.913 - 61.160

FAX (0331) 66.979

Συμβολή στην ανθρωπιά!

Του κ. Ανδρέα Ελ. Ταταριδής

Το ότι έχει διαμορφωθεί από καιρό στη χώρα μας ένα κλίμα ξενοφοβίας και ρατσισμού, εξαιτίας της εντόνου κακοποιού δράσεως ορισμένων οικονομικών μεταναστών (κυρίως Αλβανών), αυτό πια είναι κάτι που δεν μπορεί να αμφισβητηθεί, διότι είναι μία υπαρκτή (και εν πολλοίς) και δικαιολογημένη αντίληψη!

Παράλληλα, όμως, έχει ξανάρθει στην επιφάνεια και το αντι - ποντιακό πνεύμα, που κάποτε "ανθούσε" στη χώρα μας!

Ετσι, από το 1923 και δώθε όλο και κάποιος... ξεφυτρώνει για να μας πικράνει με τον λόγο ή την πένα του, όπως καλή ώρα πρόσφατα (21-10-2000) ο δικηγόρος από την Κόρινθο κ. Π.Κ., αμφισβητώντας, φυλετικά και γλωσσικώς, τους Ποντίους!...

"Πάνω στην ώρα" που λέει και ο λαός μας ήλθε το βιβλίο "ΤΑ ΟΝΕΙΡΑ ΤΟΥ ΠΟΥΡΙ" σε κείμενο του μη Ποντίου κ. Ανδρέα Καρακίτσιου και σε εικονογράφηση της Ποντίας κ. Ανθής Σαμαρτζίδου. Το βιβλίο αυτό, λιγισέλιδο, αλλά... "ζουμερό" εξεδόθη με την χορηγία και φροντίδα του Δήμου

Ελευθερίου - Κορδελιού του Ν. Θεο/νίκης.

Η πλοκή του βιβλίου αληθινή και ενδιαφέρουσα, αφού αναφέρεται στην μαθητική ζωή του μικρού Γιούρι, γόνου Ελληνοπονητών από την Γεωργία της τ. Σοβιετικής Ένωσης, ο οποίος Γιούρι, καίτοι επιμελίστατος και ήσυχος, υφίσταται μία εχθρική στάση από πλευρά του Σχολείου γενικότερα. Κι οι συμμαθητές του να τον αποφεύγουν συστηματικά.

Αλλά ο Γιούρι προόδευε στα γράμματα. Και την θέση του στο θρανίο αρνήθηκε ο κακομαθημένος Γιώργος, την μοιράσθηκε στην ελπίδα, που τον συμπάθησε.

Βέβαια ο Γιούρι, παρ' όσες ταπεινώσεις "εισέπραττε" στον σχολικό του περίγυρο, δεν αντιδρούσε, ούτε μνησικακούσε! Ωστόσο, πότε - πότε θυμόταν στα όνειρά του τα λόγια του παππού και της γιαγιάς του, που του μιлагαν για μία άλλη Ελλάδα, καλοσυνάτη και φιλόξενη και τώρα βίωνε καθημερινά την αποξένωση και την περιφρόνηση.

Όμως, ο Γιούρι, υπερπηδώντας όλες αυτές τις άσχημες καταστάσεις, τα κατάφερε να μπει δεύτερος στην Αρχιτεκτονική Σχολή! Η επιμονή του για μάθηση και το α-

νεξικάκο του χαρακτήρα του θριάμβευσαν. Και πάλι η ελπίδα στάθηκε πλάι του και γιόρτασε μαζί του την επιτυχία του! Αλλά κάπου κεί σταματά ο δεσμός του, γιατί η ελπίδα ακολούθησε τους γονείς της, που, οι ανάγκες της ζωής, τους ξανάφεραν πίσω στο χωριό τους!...

Αλλά ο Γιούρι, εύκολα προσγειώνεται στην πραγματικότητα και αναφωνεί: Γειά σου Ελλάδα!... - Καλημέρα Ελλάδα! - Καλημέρα, γλυκιά μου πατρίδα!!!

Ετσι απλά και ρομαντικά τελειώνει η ιστορία του Γιούρι, του ποντιόπουλου από την Γεωργία της τ. Σοβιετικής Ένωσης, που, αν και έζησε στο "πετσι" του την ταπείνωση και τον παραγκωνισμό από τους ντόπιους συνέλληνές του, τα κατάφερε να μορφωθεί και να εισαχθεί και στο Πανεπιστήμιο.

Το τόσο καλογραμμένο αυτό "παραμύθι" του εκπαιδευτικού

κ. Ανδρέα Καρακίτσιου αποτελεί ένα μάθημα ανθρωπιάς και χριστιανικής αγάπης προς τους συνανθρώπους μας όποιος προέλευσης κι όποιου χρώματος ή δόγματος, αλλά ταυτόχρονα κι ένα ράπισμα κατά του ρατσισμού και της ξενοφοβίας!

Εξαιρετική η απόφαση του Δήμου Ελευθερίου Κορδελιού να δέχεται με συμπάθεια το "νέο αίμα" (κυρίως παλινοστούντες Πόντιοι), που "εισρέει" στο "κορμί" του Δήμου!

Το απέδειξε με το ωραίο αυτό βιβλίο "ΤΑ ΟΝΕΙΡΑ ΤΟΥ ΠΟΥΡΙ"!

Εύγε στον Πόντιο Δήμαρχο κ. Στάθη Λαφαζανίδη και εύγε επίσης και στους άξιους συνεργάτες του, οι οποίοι επιτελούν αβόρυβα και δημιουργικά, ένα υπέροχο πρόγραμμα δια του Κέντρου Έρευνας Κοινωνικών Πρακτικών και Εφαρμοσμένης Κοινωνικής Πολιτικής του Δήμου.

Φωνή Ποντίων από την Κύπρο

Οι αγαπητοί συμπατριώτες μας Πόντιοι στην Κύπρο έχουν και τη δική τους ξεχωριστή φωνή. Εκδίδουν το έντυπο "ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΚΥΠΡΟΣ". Υπεύθυνος σύνταξης είναι ο κ. Δημήτρης Σιδηρόπουλος, ενώ τη μετάφραση στα ρωσικά την έχει η κ. Αναστασία Λουκινά. Είναι μία καλαίσθητη έκδοση με ενδιαφέροντα περιεχόμενα.

Συγχαίρουμε, από καρδιάς, τους συμπατριώτες μας γι' αυτήν την τόσο αξιόπαινη πρωτοβουλία τους. Τους ευχόμαστε δύναμη και κουράγιο για την συνέχιση αυτής της αξιόλογης προσπάθειάς τους.

Μικρό δείγμα από τα περιεχόμενα του εντυπωσιακού αυτού εντύπου, αποτελεί και το παρακάτω δημοσίευμα με τον τίτλο: "ΛΑΒΑΣΙΑ: Τα παραδοσιακά ψωμιά του Πόντου"

"Σε όλο τον Καύκασο το αγαπημένο ψωμί ήταν το λαβάς. Όσοι το θυμούνται, μιλούν με νοσταλγία και τρέχουν τα σάλια τους. Δεν το αλλάζουν με άλλη γεύση κι ας ήταν απλό: αλεύρι, μαγιά, νερό και αλάτι. Ήταν όμως διαφορετικός ο τρόπος που ψηφνόταν και το μεράκι.

Τα ψωμάκια ήταν λεπτά και επίπεδα, σαν πίτες από ζυμάρι που τις έπλαθαν απαλά, με ένα απλό άγγιγμα. Έκαναν και μία τρύπα στη μέση και τα κολλούσαν μέσα σε ένα παράξενο φούρνο, το ταντίρ ή τουντούρ, όπως το έλεγαν στην Καππαδοκία απ' όπου πρωτοεξέκινησε το έθιμο.

Όπως το περιγράφει η Εύη Βουτσινά στην "Καθημερινή" των αθηνών, το ταντίρ ή τουντούρ "ήταν φτιαγμένο από πηλό, σε σχήμα κόλουρου κώνου και ήταν εγκατεστημένο στο μεγάλο (κάποτε μοναδικό) δωμάτιο και χρησίμευε ως θερμάστρα και μαγειρείο, γιατί η κορυφή του ήταν ανοικτή κι έβαζαν εκεί την κατασάρλα. Η νοικοκυρά έβαζε το ψωμί, πατηκωμένο με το χέρι της, στο εσωτερικό αυτού του ιδιότυπου φούρνου και το κολλούσε στα τοιχώματά τους που ήταν καυτά".

Το "φουρνί" αυτό, ήταν συνηθισμένο στους Πόντιους πρώτα της Καππαδοκίας και αργότερα της Γεωργίας, Αρμενίας, Ουζμπεκιστάν και αλλού.

Στη Γεωργία το "ταντίρ" ήταν σαν ένα πιθάρι μισοθαμμένο, ένα μέτρο κάτω από το γη και ένα μέτρο πάνω από τη γη. Το εσωτερικό του ήταν επενδυμένο με περίπου εξακόσια πυρότουβλα, από τα οποία μόνο τα σαράντα ήταν ολόκληρα. Τα υπόλοιπα ήταν ελαφρά κομμένα, για να ακολουθούν το σχήμα του βαρελιού, που άρχιζε στενό, φάρδαινε στη μέση και τελειώνει πάλι στενό. Η τέχνη να κοπούν σωστά τα πυρότουβλα και να τοποθετηθούν μέσα στο πιθάρι δεν ήταν εύκολη. Επρεπε όχι μόνο να οδηγούν στο σχήμα του, αλλά η γωνιά κάθε πυρότουβλου έπρεπε να εξέχει λίγο, για να συγκρατούνται εκεί ελαφρά τα λαβάσια. Η κατασκευή του ταντίρ διαρκούσε πολλές φορές 2-3 μήνες.

Ο φούρνος θερμαινόταν στην κατάλληλη θερμοκρασία και τότε ο φούρναρης ή η γυναίκα του σπιτιού έπρεπε να σκύβει μέσα στο ταντίρ και να τοποθετηθεί ένα - ένα όλα τα ψωμάκια, τα λαβάσια. Έκλεινε το ταντίρ για δέκα λεπτά και μετά έβγαζε τα λαβάσια, τα οποία, μυρωδάτα, όλο νοστιμιά, τρώγονταν ζεστά - ζεστά, αν και σε πολλούς άρεσε να τα τρώνε κρύα. Όσοι ζούσαν κοντά στη Μαύρη Θάλασσα πολλές φορές έβαζαν και χαμψία (μικρόσωμους γαύρους) και έφτιαχναν τα "χαμψαλόβασια". Άλλοι έβαζαν πράσα ή καρυκεύματα και τα έδιναν άλλες γεύσεις. Στο Καζακιστάν ήταν λίγο διαφορετικά και τα έλεγαν "τεπιόσκα".

Σήμερα βρίσκεις λαβάσια ή τεπιόσκα σε αθηναϊκές ταβέρνες. Στην παλιά εποχή, τα λαβάσια αντικαθιστούσαν το ψωμί ή τα μοίραζαν μετά τις κηδείες. Από το τελευταίο έμεινε και η φράση (κατάρ): "να τρώγομε τα λαβάσια σ'".

Γιάν. Μελ.

Από τους Νέους της Ευξείνου Λέσχης Βέροιας Τακτική αιμοδοσία

Το τμήμα Νέων της Ευξείνου Λέσχης Βέροιας, για μια ακόμη φορά, προγραμματίζει εθελοντική αιμοδοσία την Κυριακή 10-12-2000 από ώρα 10.30 π.μ. έως 2 μ.μ. στο Νοσοκομείο Βέροιας και καλεί τα μέλη και τους φίλους της Λέσχης να στηρίξουν την προσπάθεια αυτή.

Εκδήλωση της Ευξείνου Λέσχης Νάουσας

Δύο ενδιαφέρουσες διαλέξεις σχετικά με τον Πόντο διοργανώνει η Ευξείνου Λέσχη Ποντίων Νάουσας, το Σάββατο 9 Δεκεμβρίου στις 6.00 μ.μ.

Το πρώτο θέμα αφορά τη διατροφή στον Πόντο και θα το αναπτύξει ο κ. Θωμάς Σαββίδης, καθηγητής του ΑΠΘ. Θα ακολουθήσει η διάλεξη του κ. Σάββα Μαυρίδη, καθηγητή Κοινωνιολογίας του ΤΕΙ Θεο/νίκης με θέμα το ποντιακό τραγούδι.

Μετά το τέλος των ομιλιών θα ακολουθήσει ποντιακή βραδιά με παραδοσιακά φαγητά, τραγούδι και χορό.

Τιμή πρόσκλησης για την ποντιακή βραδιά 3.000 δραχ. Προσκλήσεις διατίθενται στη βιβλιοθήκη του Συλλόγου.

Το κράτος του πόντου από την εποχή του Μιθριδάτου ως τον Νέρωνα του Μέγα

Από το 200 π.Χ. αναφέρεται στην ιστορία ως ανεξάρτητον το Κράτος του Πόντου. Επί της εποχής δε των διαδόχων του Μιθριδάτου του Γ' σημαίνει Βασιλείον του Πόντου.

Αυτό λοιπόν το Βασιλείον του Πόντου, ο εξελληνισμένος Βασιλεύς Μιθριδάτης ο Ευπάτωρ ο Μέγας (120-63 π.Χ.) το επεξέτεινε και το εστερέωσε με αποτέλεσμα να καταστεί το πιο ισχυρό κράτος της Ανατολής εκείνα τα χρόνια.

Ετσι στο Κράτος του Πόντου ανήκε ολόκληρος η Μικρά Ασία, μέχρι και της Ταυρικής Χερσονήσου, η Θράκη, η Μακεδονία και το μεγάλο μέρος της Ελλάδος.

Επί 40 χρόνια πολεμούσε ο Μιθριδάτης Ρωμαίους για να μην υποτάξουν το κράτος του, πράγμα που πέτυχαν οι Ρωμαίοι με τον θάνατό του και τότε ο Πόντος χωρίστηκε στον Δυτικό ή Γαλατικό Πόντο και στον Ανατολικό ή Πολεμνιακό.

Τέλος επί της εποχής του Νέρωνος (64-68μ.Χ.) ο Πόντος έγινε Ρωμαϊκή δε ύστερα από 100 περίπου χρόνια "Πόντους Μενπετράνου".

Ο συμβολισμός στο έργο του ποιητή Λευτέρη Κιντζονίδη

Αν και φανατικός υπερασπιστής της παραδοσιακής ποίησης, την οποία καλλιεργεί και αυτήν θαυμάσια λειτουργώντας την όμως με μηχανισμούς προεκτάσεων και συνειρμών πολύ πέραν των καθορισμένων ορίων, εντούτοις για την υπογράφουσα ο ποιητής Λευτέρης Κιντζονίδης είναι καθαρά ένας Συμβολιστής.

ΕΛΕΓΕΙΑ I

"Ολόδικό σας πνεύμα φωτεινό / Σωστή τηλαύγεια μεσ' το ζοφό των καιρών του. / Αφού μας έδειξε το κάθε τι τ' αληθινό / έχει αποσυρθεί στα άδυτα των ιερών του" ("Εριώλη" 1991).

**

"Κόντρα στον Καιρό / Φευγαλέα αέρια πλάσματα/ συχνά μου δείχνουν τα άκαμπτα/ λίθινα αναθήματα του Σεραπειού" ("Σκιάφωτα και Χαραυγές" 1991).

**

Αναζητώντας την σπάνια λέξη την χρησιμοποιεί σαν σύμβολο που συχνά είναι πολύ δύσκολο για τον αναγνώστη, εάν δεν είναι μυημένος στον κόσμο της Ποίησης, να πλησιάσει το νόημα του ποιήματος.

Ο ερμητισμός της αντιστοιχίας, η τολμηρή και περίεχνη σύνταξη (όλη σχεδόν η ποιητική συλλογή του "Σκιάφωτα και Χαραυγές" 1991), η άλλοτε υπερβολικά προσεγμένη στιχουργική του και η άλλοτε τελείως ελεύθερη, η αποφυγή των ρητορισμών, των γλαφυρών αισθηματικότη-

των και η αποφυγή επίσης κάθε είδους διδακτισμού, είναι χαρακτηριστικά που διέπουν την ποίηση του Λευτέρη Κιντζονίδη.

Εάν όλα αυτά δεν είναι Συμβολισμός τότε δεν υφίσταται ο Συμβολισμός. Στα ποιήματά του "Αιωνιότητα", "Σίμου", "Σεμίραμις" όλα από την ποιητική του συλλογή "Εγκλειστοί 1977", οι λέξεις αυστηρά επιλεγμένες χρησιμοποιούνται για να αποδώσουν πνευματικές ή ψυχικές καταστάσεις του ποιητή παρά την πραγματική τους έννοια.

Στο ποίημα "Περιορούν" ("Κατακόμβες" 1976) οι ιδέες του συμπαντικές εκφράζουν συμβολικά (θαμβωτικός ήλιος - της δρόσου οι πηγές - θείαφι και υδράργυρος - καταιχύνη και απόγνωση) και γίνονται αντιληπτές περισσότερο με την διαίσθηση.

**

Επιλέγοντας τυχαία κάποιους στίχους από το ποίημα "Λεμουρία" ("Ανταύγειες στο Συθαμπο" 1983):

"Λεμουρία κακόβουλα τ' αθώρητα σου / όντα μες στα νερά που δεν ξεδιαλύνουν ποτέ / στις πιο ακραίες ερημιές συναθροισμένα με περιμένουν".

**

Διακρίνω άκραιο Μυστικισμό (κύριο χαρακτηριστικό των συμβολισμών) τον Ερμητισμό του ποιητή, το αδιαπέραστο της λογοτεχνικής του έκφρασης και κατά συνέπεια του ψυχισμού του, αφήνοντας κάποιες φορές, στον εκάστοτε αναγνώστη, την κατανόηση ανάλογη της δικής του πνευματικής και ψυχικής κατάστασης.

Προτιμά την έμμεση αναφορά στο θέμα του, με υπαινιγμούς περισσότερο παρά το άμεσο πλησίασμα ενών-

οντας διαφορετικά στοιχεία μεταξύ τους, με τελικό στόχο το νοούμενο.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα το ποίημα "ΔΙΑΚΟΝΟΣ" ("Ε-

γκλειστοί" 1977).

Η ερωτική του ποίηση ("Πύρινο", "Εντρομα", "Με αγάπη" ("Ανταύγειες μέσα στο Σύθαμπο" 1983), "Φθινοπωρινό Μόλις Τώρα" ("Κατακόμβες" 1976), "Σεμίραμις" ("Εγκλειστοί" 1977) είναι ολιγόλογη δίχως εξάρσεις με έντονα διάχυτη την μελαγχολία και δείχνει έναν Λευτέρη Κιντζονίδη να κινείται μέσα στα όρια του συντηρητισμού και της ευπρέπειας, το μοναδικό θα έλεγα, αρνητικό σημείο της Συμβολικής Σημειολογίας την οποία διέπουν χαρακτηριστικά όπως η διάθεση της ρέμβης του ονειρού, της μελαγχολίας.

Ο Συμβολιστής Λευτέρης Κιντζονίδης ένωσε τον λόγο με το πνεύμα και δημιούργησε έναν υπέροχο κόσμο. Τον Δικό του Κόσμο των Συμβόλων.

Καθάρισε την ποίηση από τα περιττά στοιχεία, την φλυαρία, την μεγαλοστομία επιλέγοντας την μαγική λέξη καθιστώντας έτσι τον στίχο του υποβλητικό και ακουστικά μουσικότατο.

Και θέλω να πιστεύω πως το Σύμβολο των Συμβόλων του, τον Πύρινο Λόγο του δεν μας τον έχει δώσει ακόμη.

Θες/νίκη 29-11-2000

Αναστασία Κυνηγοπούλου - Καραπαπά
Ποιήτρια

Σημ. "Αργοναύτη": Μία μοναδική πνευματική φυσιογνωμία ο συμπατριώτης μας Λευτέρης Κιντζονίδης. Πολύ λίγες φορές ένας ποιητής τιμάται και έχει τον καθολικό σεβασμό.

Είναι ραψωδός της ψυχής, ασίγαστος, ανήσυχος και τρανός νοσταλγός της αληθινής ζωής, της απέριπτης ζωής.

Ο ποιητικός του λόγος είναι ένα ολυμπιακό ορόσημο. Είμαστε υπερήφανοι για τον ποιητή, τον γιατρό, τον άνθρωπο, τον συμπατριώτη μας ΛΕΥΤΕΡΗ ΚΙΝΤΖΟΝΙΔΗ

Γιάννης Μελετιδής

Χριστός γεννέθεν

Για τη Χριστού την γενετήν

θα κρούνε τα καμπάνας,

σ' εγκλεισίας μικροί - τρανοί

θα άφ'νε τα λαμπάδας.

**

Τα δρόμια θα γομούντανε

παιδιά και λαλίας,

"Χριστός γεννέθεν", θ' ακούωμε

σ' όλια τα γειτονίας.

**

"Δόξα εν Υψίστοις Θεώ..."

όλ οι Αγγέλ' θα ψάλ'νε,

τ' Ειρήνης το θεμέλμαν

απάν' σ' ην γην θ' εφτάνε.

**

Και όλεν ο κόσμον θα φωτάζ'

θα χάτε η σκοτία,

χαράς πεγάδια θ' ανοίουνταν

γομάτον ευλοϊαν.

**

Τα στόλια θα γουρεύουνταν

όλ θα τρών' και θα πίν'ε,

ο εις τον άλλον θα εσχωρά

τα παλαιά θ' αφήν'ε.

**

Θα πάμε, θ' άφτωμε κερίν

απές σ' ην εγκλεισίαν,

θ' εφτάμε σ' ον Χριστόν κεκά

την γονατοκλισίαν.

**

Κ' επ' εκεί σ' ην ευσήν εμουν'

πολλά μη ψαλαφούμε,

να ορθών' τον κόσμον ο Χριστόν

πρέπ' να παρακαλούμε.

**

Η εγάπ' κ' η Ειρήνη ας έρτανε

σ' οσπίτια μουν' να εμπαίν'ε

με τη Χριστού την γενετήν

σίλοι καλά να φέρν'ε.

**

Μ' είναι σ' ον κόσμον ορφανά

ανθρώπ' να μη σκωτούνταν'

να μη ευρίουν' πεινασμέν'

άρρωστοι να λαρούνταν'.

Χριστιενάρτς 2000

Γιάννης Μιχαηλίδης

Βέροιας

Την Πέμπτη 28 Δεκεμβρίου

Η Ακαδημία Αθηνών θα τιμήσει τον συγγραφέα Γεώργιο Ανδρεάδη

Την Πέμπτη 28 Δεκεμβρίου 2000 και ώρα 18.00, η ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ, σε πανηγυρική τελετή, θα τιμήσει τον συγγραφέα Γεώργιο Ανδρεάδη, για το συγγραφικό του έργο και την προσφορά του στα εθνικά θέματα.

Ως γνωστόν το σύνολο του συγγραφικού και μεταφραστικού έργου του Γεωργίου Ανδρεάδη ανέρχεται σε 25 βιβλία μέχρι στιγμής.

Βιβλία του κυκλοφορούν και εκτός Ελλάδος στην αγγλική, γερμανική, ρωσική και κουρδική γλώσσα. Η έκπληξη ήταν η πρωτοφανής σε αριθμό κυκλοφορίας (220.000 βιβλία) της τουρκικής μετάφρασης του TAMAMA, καθιστώντας το BEST SELLER ξένου βιβλίου στην Τουρκία.

Η επιτυχία αυτή οφείλεται και στην δίψα της τουρκικής νεολαίας, στο πλήθος των αναπάντεγων ιστορικών ερωτημάτων τους. Βέβαια η επιτυχία αυτή, που εκφράστηκε με αναρίθμητα τηλεφωνήματα και 1383 επιστολές από την Τουρκία, είχε και την δυσάρεστη επίπτωση της απέλασης του συγγραφέα Γ. Ανδρεάδη από την κυβέρνηση της Αγκυρας, κατά την άφιξή του στο αεροδρόμιο της Κωνσταντινούπολης, την Παρασκευή 4 Δεκεμβρίου 1998. Αιτιολογία της απέλασης τρία κεφαλαία XXX.

ΣΚΙΑΓΡΑΦΙΑ

Ματσούκα

Του Γιώργου Α. Μουρατίδη

Περιοχή του Πόντου Ν.Δ. της Τραπεζούντας και σε απόσταση απ' αυτήν περί τα 60 χλμ. Το μήκος της είναι 60 χλμ. και το πλάτος της 30 χλμ.

Βρίσκεται ανάμεσα στα ψηλά βουνά Ζύγανα, Κουλάτ (αρχ. Θήχης) και Μελάς.

Την διασχίζουν τα ποτάμια Πρύτανης, της Παναγίας Σουμελά και της Μουλάκας που σχηματίζουν τον π. Δαφνοπόταμο (αρχ. Πυξίτης).

Οδικές αρτηρίες της είναι από βορρά προς νότο η οδός Τραπεζούντας - Αργυρούπολης - Ερζερούμ, καθώς και η οδός Λαχαρική - Κρώμνης - Αργυρούπολης.

Το κλίμα της είναι υγρό και ψυχρό με ομίχλη που σκεπάζει τα παρχάρια της (βοσκοτόπια), ακόμη και το καλοκαίρι. Παρά ταύτα είναι καλό το κλίμα και σε συνδυασμό με τις φυσικές καλλονές των βουνών, τα παρχάρια είναι ιδανικά θέρετρα.

Από βυζαντινούς χρονικογράφους μαθαίνουμε πως υπήρχαν εκεί θερινά ανάκτορα των Κομνηνών στην Λαχαρική, στο Χορτοκόπη και στη Ζαβερά, το Παλαιόκαστρο.

Η Ματσούκα κατοικείται κυρίως την εποχή του Μεγάλου Αλεξάνδρου από Έλληνες των παραλιακών πόλεων του Ευξείνου Πόντου. Κατά τους διωγμούς των Ρωμαίων κατέφυγαν στα χωριά Μανδρακινή και Χαψίν Έλληνες χριστιανοί. Στον 3ο μ.Χ. αιώνα εκχριστιανίζεται η Ματσούκα όπως και όλος ο Πόντος.

Οι βυζαντινοί αυτοκράτορες θεωρώντας τον Πόντο προπύργιο του ελλητισμού από τους εχθρούς του που ήσαν οι Πέρσες και αργότερα οι Τούρκοι, σχυρώνουν την Ματσούκα, ανοικοδομούν την καμμένη Μονή Βαζελώνα, κτίζουν το Παλαιόκαστρο της Ζάβερας.

Εδώ μεγαλούργησαν οι ονομαστοί Ακρίτες στρατηγοί του Βυζαντίου Βελισάριος, Ηράκλειτος, Τσιμισκής, Νικηφόρος Φωκάς, Ρωμανός και η ποντιακή μούσα τραγουδούσε την παλληκαριά του Διγενή, του Μάρωντου, των Γαβράδων.

Εδώ στη Ματσούκα σ' όλη τη διάρκεια της αυτοκρατορίας της Τραπεζούντας έγιναν νικηφόροι πόλεμοι με τους Πέρσες και τους Τούρκους.

Τελικά μετά την πτώση της Τραπεζούντας κυριεύθηκε και η Ματσούκα από τον Μωάμεθ Β' τον Κατακτητή.

Η Ματσούκα υπό τους Τούρκους αποτέ-

λεσε ίδια διοίκηση επαρχίας υπαγόμενη στο Ν. Τραπεζούντας.

Το φρόνημα του λαού της έμεινε υψηλό στα χρόνια της Τουρκοκρατίας και δεν παρουσιάστηκαν σε αυτήν ομαδικό εξισλαμισμό, σ' αυτό βέβαια συνέβαλε και η ύπαρξη των Μονών Σουμελά, Βαζελώνα και Περιστερώνα.

Στην Ματσούκα υπήρχαν 64 ενοριακοί ναοί και 225 παρεκκλήσια ως και 3 φιλεκπαιδευτικές αδελφότητες και 2 φιλόπαιχες. Η επαρχία της Ματσούκας μαζί με αυτήν της Σάντας αποτελούσε την επισκοπή Ροδοπό-

Ανατολική Ματσούκα, όρος Μελά, ο ποταμός της Παναγίας ο Πυξίτης. Ανεβαίνοντας προς τη Μονή της Παναγίας Σουμελά το βουνό είναι μαγευτικό. Το δάσος άγριο. Το τοπίο σε συνεπαίρνει. Η βολή του ποταμού σε αναστατώνει. Σε λίγο η ομίχλη που κατεβαίνει θα σκεπάσει τα πάντα.

Ο ΧΟΡΟΣ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΝΕΩΝ ΤΗΣ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΛΕΣΧΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ

Όπως κάθε χρόνο έγινε και φέτος ο χορός του τμήματος της Νεολαίας της Ευξείνου Λέσχης Βέροιας το Σάββατο 18 Νοεμβρίου 2000. Ο ετήσιος χορός που έγινε πλέον θεσμός πραγματοποιήθηκε στο κέντρο Γκαντιδίη.

Το τμήμα Νεολαίας της Ευξείνου Λέσχης Βέροιας που δημιουργήθηκε το 1996 παρουσιάζει μεγάλη δραστηριότητα σε πολλούς τομείς με πιο σημαντικούς τη διατήρηση της παράδοσης του Πόντου, το καθιερωμένο πλέον ετήσιο συναπάντημα των Ποντιακών Νεολαίων στην Παναγία Σουμελά κάθε Ιούλιο και την Τράπεζα αίματος που την τιμά ιδιαίτερα.

Πρόεδρος του τμήματος Νεολαίας είναι ο πολιτικός μηχανικός Τέλης Ορφανίδης. Το Δ.Σ του τμήματος απαρτίζεται από αξίους συνεργάτες που μοχθούν πραγματικά όχι μόνο για την διατήρηση αλλά και για την διάδοση της παράδοσής μας κάτι που έχουν πετύχει σε μέγιστο βαθμό.

Ο χορός είχε μεγάλη επιτυχία και το κέφι κράτησε ως αργά.

Το πρόγραμμα άρχισε με παραδοσιακούς χορούς από το εφηβικό συγκρότημα με χοροδιδάσκαλο τον Βασίλη Ασβεστά. Πάνω από 30 χορευτές χόρευαν υπό τους μαγευτικούς ήχους της Ποντιακής λύρας και νταουλίου. Λύρα για τους χορούς του συγκροτήματος έπαιξε ο ταλαντούχος νέος λυράρης της πόλης μας Μαυρόπουλος Ανδρέας. Η ακρίβεια και ο συντονισμός των χορευτών ήταν άψογος όπως ταιριάζει στη φήμη των χορών.

Το γλέντι συνεχίστηκε με τον γνωστό λυράρη που τιμά την πόλη Αντώνη Καλατή και με τον Πανελλήνια γνωστό λυράρη και τραγουδιστή Κώστα Θεοδοσιάδη από την Δράμα.

Στον χορό παραβρέθηκαν πολλοί καλεσμένοι από Νεολαίες άλλων περιοχών που τίμησαν τον χορό. Από την Ανατολή Ιωνανίνων, ως την Καβάλα, από Ξάνθη, Σέρρες, Νάουσα, Εύσσομο, Μενεμένη και Νεάπολη Θεσ/νίκης, από τον Σύλλογο Νέα Τραπεζούντα Πιερίας, από Πολύκαστρο Κιλκίς, από το Σωματείο Παναγία Σουμελά και ίσως και από άλλες περιοχές που αδυνατώ να θυμηθώ.

Οι νέοι από τις διάφορες αυτές περιοχές φιλοξενήθηκαν από νέους της πόλης μας.

Οι οργανωτές του χορού πρέπει να αισθάνονται περήφανοι για την επιτυχία του χορού που έγινε με μεγάλη τάξη, υπευθυνότητα και σε πολιτισμένη ατμόσφαιρα, χωρίς απρόοπτα και χωρίς κανείς να παραπονιθεί.

Ένα γνήσιο Ποντιακό γλέντι που εμείς οι Πόντιοι καταλαβαίνουμε πολύ καλά τι σημαίνει αυτό. Βέβαια αυτό ήταν αποτέλεσμα των προσπαθειών και της δουλειάς που προηγήθηκε ώστε να προβλεφθούν όλα τα ενδεχόμενα και να έχουμε το άριστο αυτό αποτέλεσμα.

Τυχεροί όσοι παραβρέθηκαν στο χορό αφού χοροί με τέτοιο κέφι και παλμό δεν γίνονται συχνά. Μπράβο στους διοργανωτές που μας χάρισαν το αποτέλεσμα αυτό.

Ας ευχηθούμε σε όλους που συνέδραμαν για τον σκοπό αυτό να έχουν υγεία δύναμη και όρεξη για να συνεχίσουν απρόσκοπτα το έργο τους.

Όλοι εμείς που αναγνωρίζουμε το δύσκολο έργο τους και την αφιλοκερδή προσφορά τους έχουμε ηθική υποχρέωση να στεκόμαστε πλάι τους.

Νίκος Ιωσηφίδης
Μαθηματικός - Φροντιστής

λεως με έδρα τη Λιβερά.

Οι κάτοικοί της ασχολούνταν κυρίως με την κτηνοτροφία, την γεωργία, την υλοτομία και το μικρεμπόριο.

Η μετανάστευση στη Ρωσία ήταν μικρή (φυγόστρατοι). Οι γυναίκες εργάζονταν και αυτές σκληρά, κυρίως όμως στην κτηνοτροφία, στα παρχάρια - παρχαρομάνες.

Τα χωριά είχαν το καθένα την δική του οργάνωση, εκλέγοντας τον πρόεδρό τους και τους συμβούλους τους που μάζευαν τους φόρους με δίκαια κατανομή αυτών.

Ακόμα, είχαν και δικαστικές εξουσίες, όπως επίλυση διαφόρων κληρονομικών, εκτίμηση ζημιών, διορισμούς σχολικών εφοριών.

Πριν από το 1914 ο ελληνικός πληθυσμός της Ματσούκας έφτανε τους 38.000 κατοίκους. Από αυτούς οι 17.000 ήρθαν στην Ελλάδα, με την ανταλλαγή παρέμειναν στην Ματσούκα 2.000 κρυπτοχριστιανοί και ελληνόφωνοι μωαμεθανοί και οι υπόλοιποι εξορίστηκαν στο εσωτερικό της Τουρκίας, φονεύθηκαν ή εκτελέστηκαν και κατέφυγαν στη Ρωσία. Στην Ελλάδα εγκαταστάθηκαν σε Δράμα, Κοζάνη, Πτολεμαίδα, Ροδόχωρι Νάουσας και

Σπάρτη. Η Ματσούκα είχε περί τα 70 χωριά, από τα οποία τα 47 αμιγώς ελληνικά, τα 9 μικτά και τα 14 τουρκικά.

Αυτά τα χωριά κατά περιοχές ήσαν στην περιοχή Βαζελώνα: Χαμοσκιοί, Στάμμα, Αδολή, Κρένασα, Γιαννακάντων, Γανάντων, Ποντίλα, Κουνάκ, Θέβρα, Σαχόνη, Χαμουρή, Χορτοκόπη, Σαναγιά, Παπάρζα, Κουσερά, Μουλάκα, Πογός, Γερή, Κουσαρτός, Μουντανός, Χαβά, Χαβάτσιντση κ.λ.π. Περιοχή Σουμελά: Λιβερά, Φάλαινα, Βερίζαϊνα, Αγουρζενόν, Κουσιπίδη, Σκόπα, Κούτουλα, Λαραχανή, Περιοχή Γαλίνα: Λιβάδια, Αρμενή, Σείτανάντων, Κοτύλια, Βάλαινα, Τσουπανόν, Μεσοχώρ', Κονταλά, Τεμιρτσάντων, Μανδρανού, Χαβιραντών, Κουφαλάντων κ.λ.π. Περιοχή Τραπεζούντας: Καπικιοί (3 χωριά), Τσιάχα, Μάζαρα, Κοσμά, Χατσάβερα, Γουργενή, Χαζαρή, Αμπέλα, Ολασα και τα τουρκικά Μάουρα, Σολδόη κ.λ.π.

Όλα τα χωριά είχαν σχολεία με 1 ή 2 δασκάλους, ενώ στη Λιβερά, Χαμοσκιοί και Καπικιοί υπήρχαν αστικές σχολές.

Στην πνευματική κίνηση στη Ματσούκα πέρα από τους κληρικούς των Ιερών Μονών έχουμε και μια πλειάδα λαϊκών λογίων όπως ο Σάββας Τριανταφυλλίδης και ο γιός του ιστορικός Περικλής Τριανταφυλλίδης που χρημάτισαν Γυμνασιάρχες στο Φροντιστήριο της Τραπεζούντας. Καθαυτό όμως ιστορικός και λόγιος της Ματσούκας ήταν ο Αρχιμανδρίτης Μ. Βαζελώνα Πανόρετος Τοπαλίδης. Τ

α ποντιακά γράμματα και ιδιαίτερα το ιδίωμα της Ματσούκας τίμησαν ο Γεώργιος Ζερζελίδης λαογράφος και λογοτέχνης, ο Στάθης Χριστοφορίδης, ο Ελευθέριος Ελευθεριάδης και ο Ανέστης Παπαδόπουλος λαογράφος.

Βιβλιογραφία

1. Ν. Λαζαρίδης: Η Ματσούκα του Πόντου, Θεσ/νίκη 1996
2. Εγκυκλοπαίδεια Ποντιακού Ελληνισμού

Η Μητρόπολη Χαλδίας του Πόντου και ο Γερβάσιος Σουμελίδης

Γράφει ο Γιάννης Καρατσιώλης

Α. Εισαγωγή

Ιστορικό ενδιαφέρον για την περιοχή μας (και κυρίως τη Νάουσα, που έχει αρκετούς Αργυρουπολίτες προσφυγες) παρουσιάζει η διπλωματική εργασία του εκ Ναούσης και κατοίκου Βεροίας εκπαιδευτικού Φώτη Κουτσουπιά για την Μητρόπολη Χαλδίας του Πόντου και τον Μητροπολίτη Γερβάσιο.

Ο συγγραφέας αφού αναφέρεται με συντομία σε όλες τις πηγές των πληροφοριών του (Γεννάδιος Βιβλιοθήκη, Ιδρυμα Μικρασιατικών Ερευνών, Κέντρο Ποντιακών Μελετών, ΙΜΧΑ, Βιβλιοθήκη Ευξείνου Λέσχης Ναούσης κ.λ.π.), ασχολείται ιδιαίτερα με την "Ξυρωρίδα" του Γ.Θ. Κανδηλάπη δασκάλου και γραμματέα της Μητρόπολης Χαλδίας.

Η "Ξυρωρίδα" είναι μια χειρόγραφη εισήγηση που εκφωνήθηκε στον φιλεκπαιδευτικό σύλλογο "Ο Κυριακίδης" της Αργυρούπολης και βασίζεται σε μεγάλο μέρος της σε επιστολές του Μητροπολίτη Γερβασίου, που έδρασε σε μια ιστορική περίοδο για την τύχη των Ελλήνων του Πόντου.

Β. Η Μητρόπολη Χαλδίας

Ο Φ. Κουτσουπιάς μας δίνει στην αρχή μια οριοθέτηση της επαρχίας Χαλδίας, που κατείχε το Ν.Α. τμήμα του μεγάλου νόμου Τραπεζούντας. Ανατρέχοντας στην ομηρική προσέλευση του ονόματος της, καθώς και των κατοίκων της, γνωστών ως Αλυβες ή Χάλυβες ή Χαλδαίοι.

Η περιοχή είχε μεγάλη στρατηγική σημασία, λόγω της γεωγραφικής θέσης της, αποτελούσα το σύνορο προς την ποντιακή ενδοχώρα. Κατά την βυζαντινή περίοδο, η επαρχία ανέδειξε ισχυρούς τοπικούς άρχοντες (Δούκες), που άρχισαν να εμφανίζονται ως άρχοντες και ηγεμόνες της Τραπεζούντας, αποκτώντας και σχετική ανεξαρτησία. Πρωτεύουσα της επαρχίας η Αργυρούπολη (Γκιουμούς Χανέ) με αξιόλογα μεταλλεία αργυρού, αποτέλεσε και την έδρα της Επισκοπής Χαλδίας και Χαιριάνων.

Μετά την πτώση της Τραπεζούντας το 1461, η εκκλησία της περιελάμβανε δύο μόνο Επισκοπές (έναντι των δέκα επτά που υπήρχαν) δηλ. αυτές του Οφεως και της Χαλδίας και Χαιριάνων.

Από αυτές η του Οφεως αφανίστηκε στα μέσα του 17ου αιώνα, λόγω βιαίου εξισλαμισμού.

Αντίθετα η Χαλδία αναπτύχθηκε και λόγω των μεταλλείων της περιοχής, απολάμβανε ιδιαίτερων προνομίων από τους Τούρκους και γνώρισε περίοδο πνευματικής άνθησης.

Όταν ήταν Επίσκοπος ο Σίλβεστρος (1724-1754), η Επισκοπή Χαλδίας προήχθη σε Αρχιεπισκοπή και το 1767 επί Αρχιερέως Διονυσίου, ανακηρύχθηκε σε Μητρόπολη με έδρα την Αργυρούπολη.

Σύμφωνα δε με το Πατριαρχικό συνταγμάτιο, ο Μητροπολίτης Χαλδίας, υπάγονταν στο Οικουμενικό Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως και ήταν 61ος τη τάξει.

Ο συγγραφέας στη συνέχεια ασχολείται με την οικονομική και πολιτιστική πρόοδο της Αργυρούπολης και τα προνόμια των μεταλλουργών κατοίκων της, καθώς και το γεγονός ότι οι περιοχές της Χαλδίας λειτούργησαν ως άσυλο για τους Έλληνες του Πόντου, που κατέφευγαν εκεί για να γλιτώσουν από την τουρκική θηριωδία.

Εφθάσε η Αργυρούπολη στην αιχμή της να έχει 5.000 ελληνικές οικογένειες με αναπτυσσόμενη εθνική συνείδηση. Ονομαστά ήταν τα εκπαιδευτήρια της Αργυρούπολης, οι ναοί της και τα μοναστήρια της περιοχής (Παναγία Σουμελά, Αγ. Γεώργιος Περιστερώτας, Αγ. Ιωάννης Βαζελών, Παναγία Γουμερά).

Στη συνέχεια, αναφέρεται στην εξάπλωση της δικαιοδοσίας της Μητρόπολης Χαλδίας και σε άλλους νομούς (Τριπόλεως, Κερασούντες, Πουλαντζάκης και Αμισού), όπου μέλη του ποιμνίου της (μεταλλουργοί) μετανάστευαν για μεταλλουργικές εργασίες. Ετσι, στα χρόνια της ακμής της (16ος-17ος αιώνας), η Μητρόπολη Χαλδίας και οι ποιμενάρχες της, διαδραμάτισαν σημαντικότατο ρόλο στην περιοχή του Πόντου.

Γ. Μητροπολίτης Γερβάσιος.

Ο Γερβάσιος (κατά κόσμον Απόστολος) Σουμελίδης, γεννήθηκε στη Βαρενού της Κρώμνης το 1820.

Αφού εμόνασε στο μοναστήρι της Παναγίας Σουμελά, στη συνέχεια τελείωσε τη Θεολογική Σχολή της Χάλκης και υπηρετήσας ιεροκήρυκας στον Ιερό Ναό Αγ. Νικολάου Τσιβαλίου Κωνσταντινουπόλεως, διορίστηκε Αρχιερατικός Επίτροπος της Μητροπόλεως Μελενοίκου στο Σιδηρόκαστρο.

Αναδειχθείς εις Πρωτοσύγκελον της Μητροπόλεως, εξελέγη το 1864 (σε ηλικία 44 ετών) Μητροπολίτης Χαλδίας και Χαιριάνων.

Κατόπιν, εξιστορείται διεξοδικά το εκπαιδευτικό έργο του Γερβασίου ως Μητροπολίτη με συνεργάτη του τον λόγιο Γ. Κυριακίδη διευθυντή του ονομαστού Φροντιστηρίου Τραπεζούντας.

Ετσι, βελτίωσαν σημαντικά την οικονομική κατάσταση των σχολείων της περιοχής, προχωρώντας ακόμα και στην εκποίηση ιερών κειμηλίων παρά την αντίδραση του Πατριαρχείου.

Εντονη και καρποφόρα ήταν η παρουσία του στα κοινά. Διετέλεσε επί σειρά ετών Δημοτικός Σύμβουλος και Αντιδήμαρχος του Δήμου Βέροιας. Συμμετείχε στα Διοικητικά Συμβούλια Συλλόγων και Σωματείων. Ζηλευτή δε ήταν και η προσφορά του στην Εύξεινο Λέσχη Βέροιας. Πρόεδρός της για πολλά χρόνια. Λάτρης της ιδιαίτερης πατρίδας των γονιών του, του αλησμόνητου Πόντου.

Κάθε τι που γράφονταν για τον Πόντο και την ιστορία του, τον τραβούσε, τον συγκινούσε, τον σαγήνευε. Στον επαγγελματικό του στίβο, είχε τη σφραγίδα της επιτυχίας. Ήταν ένας υπέροχος οικογενειάρχης, αγαπάπητος φίλος, ένας κοινωνικός άνθρωπος με πλούσιο πνευματικό και συναισθηματικό κόσμο. Με την εργατικότητα του, την χριστιανική του καλοσύνη και την ειλικρίνεια του κέρδισε την αγάπη των συνανθρώπων του. Οι αρετές που τον στόλιζαν ήταν πολλές.

Ο Γερβάσιος και ο συνεργάτης του Γ. Κυριακίδης ανοικοδόμησαν νέο κτίριο για την στέγαση του Φροντιστηρίου Αργυρούπολης, ενώ ίδρυσαν και το Παρθεναγωγείο της Αργυρούπολης για την μόρφωση των Ελληνοποντιών νεανίδων, έργο ριζοσπαστικό για την εποχή εκείνη.

Το ποιμαντικό, φιλανθρωπικό και κοινωνικό του έργο, ήταν τεράστιο με την οργάνωση εσπιατορίων για τις επισιτιστικές ανάγκες των απόρων και των οδοιπορούντων. Παρείχε υποτροφίες σπουδών σε φιλομαθείς νέους και ενίσχυσε τους πληγέντας Αρμενίους.

Μεγάλο και το διοικητικό έργο του Γερβασίου, που το 1865 τον έστειλε το Πατριαρχείο ως πατριαρχικό Εξάρχο στη Μητρόπολη Ροδοπόλως, ενώ και ο Πατριάρχης Αντιοχείας του ανέθεσε την τοποτηρησία της Μητρόπολης Θεοδοσιουπόλεως. Διατέλεσε επίσης τέσσερις φορές συνοδικός. Με πρωτοβουλία του, πραγματοποιήθηκε η ανέγερση του Μητροπολιτικού μεγάρου Αργυρούπολης και άλλου παρόμοιου στη δεύτερη μητροπολιτική έδρα Πουλαντζάκη.

Το 1900 ο Πατριάρχης Κωνσταντίνος, τον ανακήρυξε τιμητικά σε "Υπέρτιμο και Ε-

ξάρχο παντός Ελενοπόντου".

Αντιλαμβανόμενος το τέλος της ζωής του, δώρισε τα υπάρχοντά του σε ιδρύματα και παραιτήθηκε του θρόνου του (παρά την αντίθετη γνώμη του Πατριαρχείου) και μετά δέκα μήνες, απέθανε (το 1905) αφήνοντας περιουσία, που μόλις επαρκούσε για τα έξοδα της κηδείας του.

Κεντρική οδός του συνοικισμού Αργυρουπολιτών στη Νάουσα, φέρει το όνομα του αξιόλογου αυτού ανδρός, ενώ η προτομή του δεσπόζει στο χώρο της βιβλιοθήκης του κτιρίου της Ευξείνου Λέσχης Ναούσης.

Δ. Επίλογος

Αφού ευχαριστήσω τον κ. Φώτη Κουτσουπιά και τον καθηγητή κ. Κώστα Φωτιάδη για τις χρήσιμες πληροφορίες τους, επιθυμώ να αφιερώσω το δημοσίευμα αυτό στους απανταχού της Ελλάδος επιζώντες Αργυρουπολίτες, στον εκ μητρός θείο μου αείμνηστο εκπαιδευτικό Ορφέα Κανονίδη, πρωτοεργάτη της δημιουργίας της βιβλιοθήκης της Ευξείνου Λέσχης Ναούσης "Γ. Κυριακίδης" καθώς και σε ολόκληρο τον Ποντιακό Ελληνισμό, την γενοκτονία του οποίου τις ημέρες αυτές ευλαβικά τιμούμε.

ΕΙΣ ΤΙΜΗΝ ΚΑΙ ΜΝΗΜΗΝ

Μιλτιάδη Αλεξ. Μαυρίδη

"Όντως φοβερώτατον, το του θανάτου μυστήριον...."

Διό σε ικετεύομεν, τον μεταστάντα ανάπαυσον, εν σκηναίς των δικαίων σου, Ζωδότα Φιλάνθρωπε".
(Από τη Νεκρώσιμη Ακολουθία)

Ένα άξιο μέλος της τοπικής μας κοινωνίας έφυγε, από τη ζωή.

Ο αγαπητός σε όλους Μιλτιάδης Μαυρίδης, έφυγε σε ηλικία 67 ετών, από κοντά μας.

Η οικογένειά του, οι συγγενείς, οι φίλοι και οι γνωστοί του με θλίψη και οδύνη τον αποχαιρέτησαν, το Σάββατο 2 Δεκεμβρίου 2000, εκεί στο γενέθλιο τόπο του, στο Κομνήνιο, για το ταξίδι της αιωνιότητας.

Το πέρασμά του από τη ζωή, ήταν πέρασμα προσφοράς και αγάπης στην πόλυμελή οικογένειά του και στον περίγυρό του.

Εντονη και καρποφόρα ήταν η παρουσία του στα κοινά. Διετέλεσε επί σειρά ετών Δημοτικός Σύμβουλος και Αντιδήμαρχος του Δήμου Βέροιας. Συμμετείχε στα Διοικητικά Συμβούλια Συλλόγων και Σωματείων. Ζηλευτή δε ήταν και η προσφορά του στην Εύξεινο Λέσχη Βέροιας. Πρόεδρός της για πολλά χρόνια. Λάτρης της ιδιαίτερης πατρίδας των γονιών του, του αλησμόνητου Πόντου.

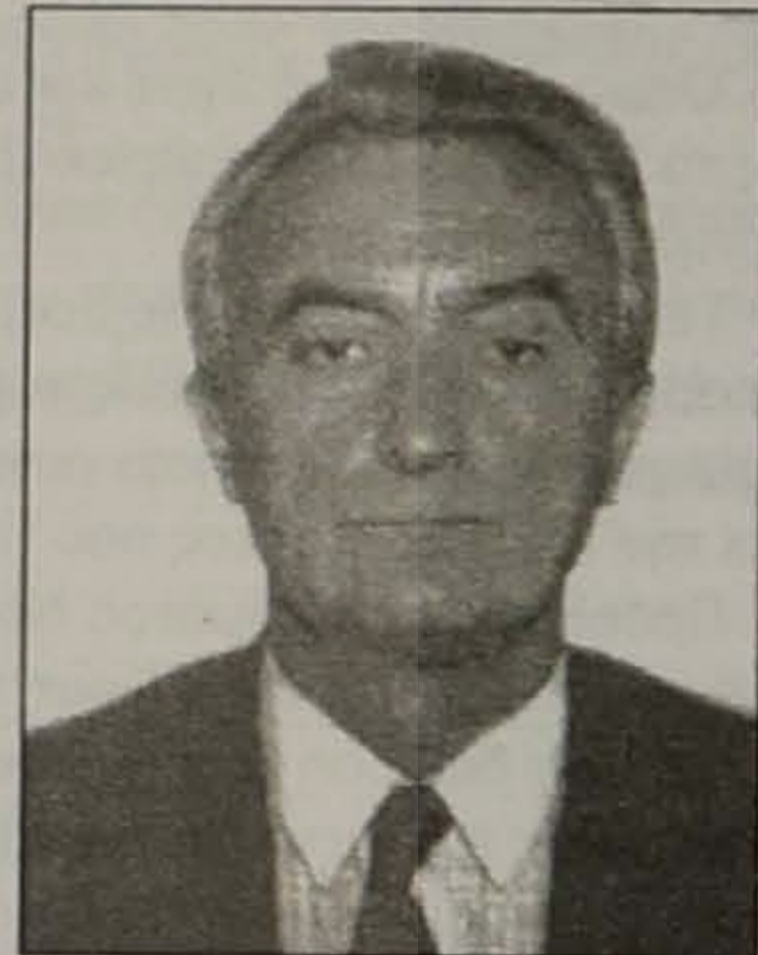
Κάθε τι που γράφονταν για τον Πόντο και την ιστορία του, τον τραβούσε, τον συγκινούσε, τον σαγήνευε. Στον επαγγελματικό του στίβο, είχε τη σφραγίδα της επιτυχίας.

Ήταν ένας υπέροχος οικογενειάρχης, αγαπάπητος φίλος, ένας κοινωνικός άνθρωπος με πλούσιο πνευματικό και συναισθηματικό κόσμο. Με την εργατικότητα του, την χριστιανική του καλοσύνη και την ειλικρίνεια του κέρδισε την αγάπη των συνανθρώπων του. Οι αρετές που τον στόλιζαν ήταν πολλές.

Όλοι έχουν να πουν ένα καλό λόγο για τον αείμνηστο Μιλτιάδη Μαυρίδη. Ήταν ο άνθρωπος που κατείχε το μυστικό να γοητεύει, να συνεπαίρνει τους συνομιλητές του και να τους χαρίζει απλόχερα την πολύτιμη ευφροσύνη της καρδιάς του.

Ας θέσει ελάνθρο το χώμα της γενέθλιας γης που τον σκεπάει και ας δώσει ο Θεός δύναμη και κουράγιο στην καλή του σύζυγο, στα αγαπημένα του παιδιά, στους συγγενείς και φίλους του γι' αυτόν τον αποχωρισμό τους από τον υπέροχο αυτό άνθρωπο, τον ΜΙΛΤΙΑΔΗ ΑΛΕΞ. ΜΑΥΡΙΔΗ.

Αιωνία ας είναι η μνήμη του.
Γιάννης Μελετιδής

Η Ρωμανία
κί' αν επέρασε
ανθεί και
φέρει κί' άλλο

Βιβλιοκριτική ΡΑΧΗΛ ΓΑΝΟΠΟΥΛΟΥ "Φως εσπερινό"

"Ανηφορίζοντας λοιπόν το μονοπάτι της τέχνης καθένας μες στις δικές του παραστάσεις, κλείνει κομμάτια προσωπικής στάσης απέναντί της"

Η ευαίσθητη κι ανυπόκριτη στην έκφραση της ποιητικής της ιδιοσυγκρασίας δ. Ραχήλ Γανοπούλου, μας χάρισε αυτές τις μέρες την τρίτη ποιητική της συλλογή με τον τίτλο "Φως εσπερινό".

Το διάβασμα της ποιητικής αυτής συλλογής φέρνει στο νου μια μεγάλη αδιάφευστη αλήθεια, πως "ο ποιητής γεννάται". Τα ποιήματα της συλλογής βεβαιώνουν, απόλυτα, πως η Ραχήλ Γανοπούλου είναι ποιήτρια που το ποιητικό της ύφος υποτάσσει τον αναγνώστη. Τα θέματα που θίγει μετουσιώνονται σε έργα ακέραιου ποιητικού λόγου. Η ποιήτρια αγαπάει την ευφωνία και εύηχο στίχο, που στα χέρια της γίνεται μία μουσική παλλόμενη μέσα σε περιοχές νοσταλγίας, οραμάτων, προσδοκιών και στοχασμών.

Έχει τη δική της αυθεντική προσωπική έκφραση. "Ανηφορίζοντας λοιπόν το μονοπάτι της τέχνης καθένας μες στις δικές του παραστάσεις, κλείνει κομμάτια προσωπικής στάσης απέναντί της", όπως ομολογεί και η ίδια.

Η ποιήτρια στοχεύει με επιτυχία στο μήνυμα που θέλει να μας μεταδώσει και που πάντα είναι καρπός της ψυχικής της ευαισθησίας και του δημιουργικού της προβληματισμού. Πέτυχε πέρα ως πέρα να μας δώσει, μ' ένα πραγματικά εντυπωσιακό τρόπο, το ποιητικό της στίγμα, που όχι μόνο μας κέρδισε ανεπιφύλακτα, αλλά και μας γοήτευσε.

Κι ένα μικρό δείγμα της θαυμάσιας ποιητικής της έκφρασης:

"Η νύχτα πλησιάζει
και στη διακριτικότητα του δειλινού
μια διάχυτη αύρα διαγράφει το πέρασμά του
παγιδεύοντας το βλέμμα" (Από το ποίημα "Φως εσπερινό").

Και το βλέμμα μας είναι πράγματι παγιδευμένο από την ποιητική αύρα της δ. Ραχήλ Γανοπούλου. Ας της ευχηθούμε δύναμη και υγεία, για να συνεχίσει να μας προσφέρει κι άλλους αγλαούς καρπούς από την πλούσια ποιητική της φλέβα.

Γιάννης Μελετιδής

ΡΑΧΗΛ ΓΑΝΟΠΟΥΛΟΥ
ΦΩΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟ
(Ποιήματα)

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΦΙΕΡΩΜΑΤΑ

Μια προσφορά του περιοδικού «Πνευματική Ζωή»
για την προώθηση της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

ΑΘΗΝΑ 2000

Τα σχολεία στον Πόντο

Τα σχολεία αποτελούσαν στα μαύρα εκείνα χρόνια της υποδούλωσης πνευματικά φυτώρια και στυλοβάτες της εθνικής συνείδησης.

Σπουδαία πνευματικά κέντρα και άσβεστοι φάροι του ποντιακού ελλητισμού, υπήρξαν κυρίως δύο σχολεία:

1. Το Φροντιστήριο της Τραπεζούντας: Δεν είναι γνωστό πότε ακριβώς ιδρύθηκε. Από μία αφιέρωση που είναι γραμμένη στα βιβλία τα οποία δώρισε ο ιατροφιλόσοφος Γεώργιος Υπομενάς στο Φροντιστήριο, συμπεραίνεται ότι το Σχολείο λειτούργησε το 1630. Η επίσημη αλληλογραφία του Σχολείου αρχίζει από το 1817. Η λέξη "Φροντιστήριο" σήμαινε την εποχή εκείνη, σύμφωνα με την αρχαϊζουσα γλώσσα, σπουδαστήριο, δηλαδή σχολείο.

Το Φροντιστήριο γρήγορα αναδείχθηκε σαν το μεγαλύτερο πνευματικό κέντρο του ποντιακού ελλητισμού.

Στην περίοδο από το 1900 και μέχρι το 1916 βρισκόταν στη μεγαλύτερή του ακμή. Λειτουργούσε στο Φροντιστήριο, παράλληλα με το Γυμνάσιο, και πλήρες Δημοτικό Σχολείο. Το Φροντιστήριο αριθμού 1.500 μαθητές και 40 εκπαιδευτικούς.

Ανεκτίμητες υπηρεσίες στην εύρυθμη λειτουργία του Φροντιστηρίου πρόσφεραν οι γυμνασιάρχες Σάββας Τριανταφυλλίδης, Κων/νος Ξανθόπουλος, Περικλής Τριανταφυλλίδης και Ισραήλ Βασιλειάδης.

Τη γενική φροντίδα στα οικονομικά του Φροντιστηρίου την είχε η ελληνική κοινότητα Τραπεζούντας μαζί με τη σχολική εφορεία.

Θεωρούσαν οι Τραπεζούντιοι εθνική τους υ-

πόθεση την καλή λειτουργία του σχολείου. Αποτελούσε η συνεισφορά για το σχολείο το μεγαλύτερο χρέος για το γένος.

Το πλούσιο αυτό πολύφωτο της ελληνικής παιδείας του Πόντου, ύστερα από τα μακρά και γόνιμα χρόνια της ζωής του, έσβησε με εντολή της τουρκικής ηγεσίας της Τραπεζούντας το Νοέμβρη του 1921.

2. Το Φροντιστήριο της Αργυρούπολης (Γκιουμουσχανέ). Το σχολείο άρχισε τη λειτουργία του το 1723, με τη φροντίδα του Αρχιεπισκόπου Ιγνατίου του Α' και με την ονομασία "ΣΧΟΛΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ".

Αργότερα πήρε διάφορες άλλες ονομασίες, όπως "ΣΧΟΛΗ ΜΟΥΣΙΚΗΣ", "ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΧΑΛΔΙΑΣ". Από το 1840 και έως το 1922, που έκλεισαν τις πύλες του οι Τούρκοι, ονομαζόταν "ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟΝ ΑΡΓΥΡΟΥΠΟΛΕΩΣ".

Τη φροντίδα της λειτουργίας του Φροντιστηρίου είχε η Μητρόπολη της Αργυρούπολης μαζί με τη Δημογεροντία. Οι διδάσκαλοι του Φροντιστηρίου υπήρξαν άριστοι εκπαιδευτικοί και προπαντός μεγάλοι πατριώτες. Μεγάλη προσφορά είχε στο Φροντιστήριο ο διδάσκαλος Γεώργιος Κυριακίδης, ο οποίος έθεσε τις βάσεις για την απρόσκοπτη λειτουργία του.

Το Φροντιστήριο είχε τμήμα γυμνασιακό και δημοτικό.

Οι περισσότεροι απόφοιτοι του Γυμνασίου διορίζονταν ως δάσκαλοι στις επαρχίες του Πόντου και του Καρς και πρόσφεραν έργα, όχι μόνο εκπαιδευτικά, αλλά και εθνικά.

Στους δύο αιώνες της λειτουργίας του το Φροντιστήριο της Αργυρούπολης στάθηκε η μεγαλύτερη πνευματική εστία της επαρχίας Χαλδίας. Καλλιέργησε με πάθος τα ελληνικά γράμματα και την ελληνική παιδεία.

Ό,τι απόμεινε από τη βιβλιοθήκη της Αργυρούπολης μεταφέρθηκε στη βιβλιοθήκη της Ευξείνου Λέσχης Νάουσας.

Το δέντρον τη Χριστού

Δεντρόπον πώς εγώ είδα σε
ανάσκελα ρουγγιμένον,
'ς σ' σπία' το μέρος τα' αυτοκινετί,
μαναχόν, κουτσουρεμένον,
**

Εθύμας με το παλαιόν
το κέδρον το κομμένον,
τον κύρη μ' οίτα εκράτνειν α
ας' σο αρμάν φερμένον...
**

Το δέντρον ντο εφώοιζεν
απέσ' 'ς σο τενεκόπον,
η μάνα μ' η σκοκυρά
βαθία 'ς σο γουμόπον...
**

Το κέδρον ντο ομοιάζεν
ραχρόπον χρονγγιμένον,
ας' σο βουμπάκ με το κοκκίν
π' έτον κατατεμένον.
**

Γ' εκρέμανεν απόνεθε
μικρίκα μανταρίνας,

καραμελόπα πλουμιστά,
πολλά χρυσά καρύδα.
**

Κι σ'ότε που κεσ' ν' εύρηκεν
χρυσόν χαρτίν παιδία;
Ση τσίγαρης ευρίουτον
Τα πλακουτσά κουτία.
**

Λαμπίτσας απάν 'κ' επίαναν
'κ' είχαν πολλά στολίδια
η σάλα έτουν ανοιχτόν
'κ' εμείς έμνες παιχνίδια.
**

Γλυκέα και ανέσπαλτα
κάθον παιδί τα χρόνια!
Ερταν άμον ορώματα,
λύουνταν άμον χόνια..!

Ελένη Πτεριίδου - Λαφαζάνη

Σημ. "Αργοναύτης": Θύμησες και
νοσταλγίες παιδικές, που μένουν βαθιά
στη μνήμη.

**Ο αείμνηστος Μιλτιάδης Μαυριδής
σ' ένα παλιό στιγμιότυπο.
Το πέρασμά του και από την Ευξείνου Λέσχη Βέροιας
ήταν καρποφόρα.
Ας είναι αιωνία η μνήμη του.**

Θυσίες Ποντίων στο εθνικό ζήτημα

Προ ολίγων ημερών ο Αρχιεπίσκοπος Χρυσόδομος βρέθηκε στη Μονή Σουμελά για να κάνει το μνημόσυνο του αειμνήστου προκατόχου του Χρυσάνθου του από Τραπεζούντος και των σφαγιασθέντων Σανταίων, όπως επίσης να παραστεί στην ανακομιδή των λειψάνων του Ποντίου ήρωα οπλαρχηγού Ευκλείδη Κουρτίδη.

Χρυσάνθος, Σάντα, Ευκλείδης... ονόματα συνδεδεμένα με ηρωικές όσο και τραγικές σελίδες του ποινικού ελλητισμού, μέρος του Γένους, που διατηρεί και σήμερα μία απίστευτη δύναμη, γιατί δεν αποκόπηκε από τη ζειδωρή σύνδεσή του με την ένδοξη παράδοσή του.

Ο Αρχιεπίσκοπος Χρυσάνθος ήταν μία χαρισματική προσωπικότητα που αγωνίστηκε για τα δίκαια των Ποντίων σε πολλά επίπεδα. Το 1919 συμμετέχε στη διάσκεψη ειρήνης των Παρισίων ως Μητροπολίτης Τραπεζούντος, μέλος της επιτροπής αγώνος για την ανακήρυξη της ελευθερίας του Πόντου.

Ιστορική έμεινε η συνάντηση και η συζήτηση που είχε με τον Πρόεδρο των ΗΠΑ, Ουίλσον, ο οποίος συμμετείχε επίσης στη διάσκεψη ειρήνης. Στις γραμμένες και δημοσιευμένες "Βιογραφικές αναμνήσεις" του ο μετέπειτα Αρχιεπίσκοπος Αθηνών Χρυσάνθος περιγράφει επακριβώς τη συζήτηση, που έγινε την 16η Μαΐου 1919, δείχνοντας στα πράγματα την άγνοια που είχαν οι τότε ισχυροί της γης για τα εγκλήματα και τα μαρτύρια που υφίσταντο στον Πόντο όχι μόνον οι Έλληνες αλλά και οι Αρμενιοί.

Στη συζήτηση ο Αρχιεπίσκοπος μέσα στην λίγη ώρα που έμεινε με τον Αμερικανό πρόεδρο έθεσε όλα τα ζητήματα για τον ποντιακό ελλητισμό, ενώ ο Αμερικανός πρόεδρος ζήτησε να μάθει τα όρια του Πόντου...

ΠΡΩΤΟΝ ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Στον Πόντο τα δύο στοιχεία (στα 1919) ισοψηφούν. Πριν από τον πόλεμο υπήρχαν και 60 περίπου χιλιάδες Αρμένιοι, που σχεδόν στο σύνολό τους εσφάγησαν από τους Τούρκους. Με βάση την απογραφή του 1908 και τα στοιχεία του Πατριαρχείου υπήρχαν 600.000 Έλληνες. Επιπλέον 250.000 Πόντιοι ζούσαν στον Καύκασο (σημερινή Γεωργία) και Νότια Ρωσία.

Επίσης από τις 850.000 των φερομένων ως Ανατολική Τραπεζούντος κατοικούντες άνθρωποι, οι οποίοι πριν από 180 περίπου χρόνια εξισλαμίστηκαν μαζί με τον Επίσκοπό τους, αλλά μιλάνε ελληνικά με διατηρούν τις παραδόσεις τους. Ακόμη 40.000 μουσουλμάνοι, οι λεγόμενοι τουγιαλήδες, των οποίων οι πρόγονοι ήταν χριστιανοί και ακόμη επίσης ελληνικά, εκτός δε αυτών 5.000 είναι κρυπτοχριστιανοί, τους οποί-

ους, παρά τις διαμαρτυρίες τους, η τουρκική κυβέρνηση δεν αναγνωρίζει ως χριστιανούς.

ΤΟ ΤΟΤΕ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ

Όταν πλησίαζαν οι Ρώσοι στην Τραπε-

ζίδα τους, θυσιάζοντας τα πάντα και την ζωή τους βεβαίως.

Ο ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ ΤΩΝ ΠΟΝΤΙΩΝ

Με την ανοχή των μεγάλων δυνάμεων της εποχής, οι Πόντιοι, όπως και οι άλλοι

Το Οικουμενικό Πατριαρχείο διαμαρτυρήθηκε έντονα στην κεμαλική κυβέρνηση για τη γενοκτονία. Και στο κείμενο για τη Σάντα γράφει: "Ποια σκέψη ασφαλείας ώθησε την κεμαλική κυβέρνηση να πυρπολήσει και να καταστρέψει όλα τα χριστιανικά χωριά... της περιφέρειας Σάντας... και για-

τί τα γυναικόπαιδα όσα δεν πρόφθασαν να καταφύγουν στα βουνά εφονεύθηκαν υπό τον τρομερών κακούργων εν ονόματι του επισήμου κράτους μέσα στα σπίτια τους;... Και ερωτά το Οικουμενικό Πατριαρχείο: τι απέγιναν οι 500.000 Έλληνες του Πόντου; Και τι απέγιναν οι 7.000 οικογένειες Ποντίων που παλινόστησαν από τη Ρωσία με διαταγή του αρχηγού των στην Ανατολή συμμαχικών δυνάμεων Φρανσέ δ' Εσπερέ;...

Πώς ανέχεται ο πολιτισμένος κόσμος τέτοια κακουργήματα, διαπραττόμενα υπό σειράς επαναστατών, αυτοτιλοφορούμενης ως κυβερνήσεως και πως μάλιστα από οποιαδήποτε ελατήρια επιτρέπει στους κόλπους του εκδηλώσεις υπέρ των δημίων;...

Η Σάντα σήκωσε το μεγαλύτερο βάρος του ένοπλου αγώνα γι' αυτό και υπέστησαν πολλές ταλαιπωρίες, βάσανα και μαρτύρια. Στον αγώνα των Σανταίων πρωταγωνίστησε ο Ευκλείδης Κουρτίδης, που στα 1919

ζούντα ο Τούρκος διοικητής είπε στον Χρυσάνθο τα εξής ιστορικά λόγια: "Τα μέρη αυτά από τους Έλληνες τα πήραμε και στους Έλληνες τα επιστρέφουμε. Σας παραδίδω τις εκκλησίες σας, τις οποίες εμείς κάναμε τζαμιά..."

Η προσωρινή ελληνική κυβέρνηση του Πόντου αναγνωρίστηκε από την τουρκική κυβέρνηση. Η συμπεριφορά της έναντι των μουσουλμάνων ήταν άσογη. Ο Χρυσάνθος δέχονταν συνομοσπονδία με την ανεξάρτητη Αρμενία.

Ως προς τη Σάντα να πως την περιγράφει ο Παντ. Κοντογιάννης το 1919.

"Κάτοικοι 5.000. Κωμόπολη που απείχε 12 ώρες από την Τραπεζούντα. Κατοικήθηκε το 1540 από αποίκους των Πλατάνων και της Τόνιας.

Οι Σανταίοι είναι κυρίως εργάτες, λιθοξόοι, κτίστες, μεταλλουργοί, εργολάβοι, μικροέμποροι, κτηνοτρόφοι. Είναι εύσωμοι και γενναίοι, αλλά και φιλόνομοι, αν και οπλοφορούν, έχοντας το προνόμιο τούτο με σουλτανικό φερμάνι. Γενναίες, ως άλλες Αμαζόνες είναι και οι γυναίκες τους. Η Σάντα αποτελείται από επτά χωριά ή ενορίες: Γιαννάντων, Θεοδωράντων ή Σιμωνάντων (Πιστοφάντων), Ισχανάντων ή Λιμνία, Τουρκαλάντων, Κολσαμάντων ή Πιχάντων και Τσακαλάντων. Τα χωριά απέχουν το ένα από το άλλο 10 ή 15 λεπτά της ώρας".

Αυτοί οι ειρηνικοί αλλά γενναίοι Έλληνες ξεσηκώθηκαν κατά της τυραννίας των Τούρκων και μαρτύρησαν γι' αυτό.

Η Σάντα ήταν πρόκληση για τους Τούρκους, αφού οι κάτοικοί της υπό τον οπλαρχηγό Ευκλείδη Κουρτίδη αποδεικνύονταν αποφασισμένοι να προστατεύσουν την πα-

Ελληνες της Μικράς Ασίας θυσιάζονται. Να πως περιγράφει ο Χρυσόστομος Παυλίδης την πορεία προς το Γολγοθά τους των Σανταίων, όταν εκτελείτο ο γενικός εκποτισμός τους από τη γη των πατέρων τους:

"... Θεέ μου τι βλέπω! Ησαν γυναικόπαιδα της Σάντας, του χωριού μου, με φορτία στην πλάτη από στρώματα και άλλα, ξυπόλυτα, ρακένδυτα, κίτρινασμένα από την πείνα και την εξάντληση, γιατί είχαν οδοιπορήσει 300 χιλιόμετρα..."

Και αφού αναφέρει πολλά ονόματα Σανταίων που είδε, όλο αυτό το εξαθλιωμένο πλήθος σε κάτι παγερούς στρατώνες, όπου άντρες και γυναικόπαιδα δερνόντουσαν από την πείνα και το αβάσταχτο κρύο, που καμία φορά έφτανε ακόμα και στους 30 βαθμούς κάτω από το μηδέν...

Η αμερικανική επιτροπή βοηθημάτων σε έκθεσή της έγραψε "... οι εκποτιζόμενοι Έλληνες άρχισαν να καταφθάνουν τον Οκτώβριο του 1821 στο Χαρπούτ. Δηλαδή τα απομεινάρια των εκποτιζομένων, γιατί από 30.000 επέζησαν για να φτάσουν μόνο 5.000.

Οι άλλοι πέθαναν στο δρόμο. Ενας Αμερικανός της Υπηρεσίας Βοηθειών μέτρησε κατά τη διαδρομή μας 1.500 πτώματα. Δύο χιλιάδες πεθάναν στο Χαρπούτ. Ο ταγματάρχης Γόουελ είδε τα πτώματά τους στο μήκος των ανέλιων δρόμων, βορά των σκύλων, των λύκων και των γυπαετών, γιατί οι Τούρκοι απαγορεύουν ακόμη την ταφή τους. Ακολουθώντας τις συνοδείες Τούρκου αξιωματικού προβαίνον σε ανήκουστους βιασμούς γυναικών και παρθένων, τις οποίες αφήνουν μισοπεθαμένες..."

κυριαρχούσε με τα παλικάρια του σε μία μεγάλη περιοχή κι είχε αποκτήσει τέτοια και τόση φήμη, ώστε οι τουρκικές αρχές το χώνεψαν ότι δεν μπορούσαν να τα βάλουν πέρα μαζί του. Θρύλος έγινε ο Ευκλείδης, που έδινε ελπίδα στους Έλληνες και τρόμο στους τσέτηδες. Το 1821 με τους αρματολούς και τους κλέφτες ξαναγεννιόταν στον Πόντο. Είναι χαρακτηριστικό το δημοσίωμα της εφημερίδας "Ελληνικός Πόντος" του Βατούμ στις 26 Ιουνίου 1919: Καμιά καρδιά ελληνική δεν πρέπει να μείνει ασυγκίνητη και αδιάφορη στη νέα από τα βουνά της ηρωικής Σάντας. Η Σάντα στα μαύρα αυτά χρόνια του πολέμου στάθηκε ένα ηρωικό Σούλι στον Πόντο..."

Ο Ευκλείδης δεν θέλησε να φύγει με τους άλλους Έλληνες. Κρύφτηκε στα βουνά περιμένοντας το θαύμα. Το Φεβρουάριο του 1924 ο καπετάνιος με άλλους επτά οπλαρχηγούς ήταν ακόμη στην Τραπεζούντα, όταν προδόθηκε και πιάστηκε από την κεμαλική αστυνομία. Έτσι τελείωσε το έπος της ένοπλης αντίστασης των Σανταίων και γενικά των Ποντίων. Ακολούθησαν νέες περιπέτειες, κυρίως όσων κατέφυγαν στο ολοκληρωτικό κράτος της ΕΣΣΔ. Σήμερα ζούν μία νέα σελίδα της ιστορίας τους, ελπιδοφόρα.

Ο Ευκλείδης δεν μπόρεσε ποτέ να χωνέψει το χάσιμο του Πόντου. Αρχισε να πίνει και πέθανε στα 1937 φέροντας μία νύχτα μεθυσμένος από ένα κάρο. Όμως μένει πάντα στις καρδιές των Ποντίων.

Αναδημοσίευση από τον "Τύπο της Κυριακής" της Κυριακής 19 Σεπτεμβρίου 1999